

nisme *tília*, i el cast. va extreure *tilo* del seu gal·licisme TILA (DCEC/DECH).

El nom llatí del tell no té etimologia indoeuropea ni cap etimologia ben certa, però sembla venir d'una font pre-indoeuropea, comuna amb el gr. *πτελέα* i arm. *t'eli*, noms de l'om, segurament amb el duplicat tipus *πόλις/πτόλις, πόλεμος/πτόλεμος*; d'una variant fr. ant. *teil* es manllevà l'angl. mj. *teyle* > iri. mj. *teile* (Pokorny, *ZVgSprfg.* LIV, 307-8).

DERIV.: *Telleda* (supra): *la Teieda* és també el nom d'un vellíssim mas dalt del Pla d'Arenes, damunt Sant Hilari [1925; 1982 el vaig veure ombrejat de grans arbres que em semblaren tells]. *Tellera* (supra). Per a *tellós* i potser *tei*, V. la nota a TEIA.

Tilla [DOrt.], dels mots poc nombrosos que sempre s'han pronunciat amb *ll* fermament geminada [1912 ---] a Bna. i a tot el Princ.: pres del fr. ant. *til* (igual que el cast. *tíla*) amb adaptació a *camamilla* (*/camamirla/camamilla*); d'on *tiller*, supra (no serà més que un reble de poetastre l'ús que fa Ll. Ribet de *tilla* per 'tell'); *tíilo*, *tíiliàcies*. Potser és derivat d'això (pron. *tíilo*, més aviat que *tíigo*) un hapax de nom de color del cavall —«uno cavallo de colore *tilgo*»— en un doc. pal·larès de l'a. 874 (Abadal, *Pall. Rib.*, 322), sigui pel color de l'escorça (cf. fr. *pommelé* etc.), sigui per analogia de *tellós* 'dur, poc suau'.

1 També en aquest passatge havia escrit *teys* el poeta; però acceptà el consell de Balari (a qui solia sotmetre, en proves, l'original dels seus llibres), de canviar-ho en *-ll* la *-y*, que recordant-li l'etim. TILIA, li qualificà de «localisme» (*Epist. Verd.* v, 62, n. 3).

Tella, variant de TEULA *Tellada*, V. *teula* *Telleda*, V. *tell* *Tellejar*, V. *teula* *Teller*, V. *tell* i *teula*

TELLINA, espècie de petxina amb bessó, = cast. port. *almeja*, del gr. *τελλίνη* id. □ 1.ª doc.: fi S. xv; i és versemblant que ja sigui això *telhina* en el Torcmany d'Aversó (290.57).

«De *tellines* en cassola --- Pendràs les *tellines* e metles dins una cassola ab aygua freda; e deixaràs-les axí --- se obriran e exir-n'á la terra que tenen dins lo cor --- dins una olleta vâjen damunt unes poques de brases --- met-hi --- salses comunes dins --- un poc de oli --- herbes capolades; e si voldràs menjar les *tellines* ab let de ametles, çoffregir-les-has ---», Robert, *L. de Coc*, § 215, f° 50v; ja llavors es pron. *talina* a la manera oriental, car el traductor castellà en féu *tallinas* (f° 66v1, ed. Pérez, 190).

Sembla doncs que en la nostra llengua no era paraula sàvia ni presa per via de l'it. *tellina* [Mattioli, 1544; més dades en Mavor, *VRom.* v, 214]; sí que es mostren llatínisms fonèticament el cast. *telina* (1555) i el port. *tellina*: «--- És millor quiscun peix en un temps que en altre, com ara --- altres peixos --- en tot l'any són igualment bons, y són los llagostins, les hostres, la gamba, los muscles, les clòchols, les *tellines*, les calquilles, los crancs ---», Despuig, *Colloquis de Tort.* (a. 1557, ed. E. Duran, 187.11); AIEC VIII, 60

53; *RHisp.* XLIII, 520.

El valencià pare Francesc Malet (dels anys 1624-1675), fou autor de l'obra «Secret de peixcar *tellines* y traça de agafar rates» (còpia S. XIX, 20 f^o in-4.º, en la bibl. de Foulché-Delbosc, cat. n.º 42 de Dolphin, ms. 187); «*tellina*, pl. *tellines*, cast. *tellinas*, *coquinas*, *almejas*, lat. *dactylus coclea*», Orellana, *Peixos d. Mar d. Val.* 1802, p. 9; «*tellina*: telina, almeja», Lamarca, *Dicc. Val.-Cast.* En els afores de Bna. he sentit a dir sovint *tə̀lərinəs* [1932 ---], també men., *AlcM*, forma alterada per identificació amb *tallarina* (TALLAR).

DERIV.: *Tellinaire* [DAg.], it. *tellinaro* (a Ostia, Ang. Prati).

Tello, V. *tella* (TEULA) *Telló*, *tellol*, *tellola*, V. *tela* II *Telloi*, V. *tella* (TEULA) *Tellós*, V. *teia*, *tella* (TEULA) i *tell*

TEL-LURIC, derivat savi del ll. *tellus*, -*uris*, 'la terra, el globus', 'la terra, el tercer o terreny'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*.

DERIV.: *Tellur*, nom d'un metalloide del grup del sofre etc. [1868], *SLitCosta*, que recull també *tellurat*, *tellurit*, *tellurur* i el cpt. *tellurisal*. *Tellurós*.

Teló, V. *tela* (teixir) *Tem* men., V. *timó* (planta) *Tema*, *temàtic*, V. *tesi* *Tembe*, V. *timpà* *Temblar*, *temblejar*, V. *tremolar*

TÉMER, del ll. TĪMĒRE id. □ 1.ª doc.: *Homilies*.

«Aquel om, seinors, qui *tem* la persecució del segle, sapiatz que no à perfeita caritat, qar qui à caritat no à paor for de Déu», *Hom.*, 2r21. En l'infinitiu, a l'E. Mj., es troba més generalment la forma *tembre*, amb les corresponents *tembré*, *tembria* etc., del futur i condicional (aquestes també freqüents en cast. ant., veg. les cites que en dono en la meua ed. de l'Arx. de Hita, sobre el seu vers 1553d). Així molt sovint en Llull: «car Déus és pus amable que *temable*, per açò te conceyl, fill, que tu hajes intenció a amar e *tembre* Déu per ço com és bo, poderós --- e axí la tua primera intenció hajes a amar eyl, e la segona a *tembre* lo ---» (1.ª e 2.ª Intenció II, 315.3f.).

Tembre, igual, en les *VidesR* (95r1). Seguí essent la forma corrent en els grans clàssics del S. xv: «per lo consell --- en Sicília, romangués en bon orde, no li calria *tembre* que res s'i mogué, quar tot starà pla», carta escrita per BMetge en nom del rei Marí, a. 1409, en ocasió de la victòria de Sant Luri (p. p. Riquer, *O. de B. M.*, p. 187); «yo só ab vosaltres tots temps, e per ço no us cal *tembre*», StVicentF (*Serm.* I, 32.20); AntCanals (*Scipio*, NCL, 48); «--- Magnànim Capità --- les tues virtuts, encara que no sien en notícia de les gents, fan a *tembre*, perquè saps salvar a tu mateix e als teus», JoMartorell (*Ag.* II, 149).

Encara seguí en ús predominant en el S. XVI, i és la forma registrada pel Busa-N. i OPou: «MORT Y SEPULTURA: ha rebut tots los sacraments --- ja se acosta a la mort --- *tembre* la mort --- pendre la mort ab paciència ---» (*ThPu.*, 241); de manera que no passa a